

Кривуля О. М.

ХАРКІВСЬКІ МІЖНАРОДНІ СКОВОРОДИНІВСЬКІ ЧИТАННЯ: ДО 20-РІЧЧЯ ЗАПОЧАТКУВАННЯ

У історії кафедри теоретичної і практичної філософії ХНУ імені В.Н. Каразіна, а також у історії філософського факультету значну роль відіграла 20-річна серія філософських конференцій під загальною назвою „Харківські міжнародні Сквородинівські читання”. Ними збагатилося наукове життя міста Харкова, та й не тільки його. Харківські Читання стали відомими в Україні, вони відомі й багатьом російським філософам з Москви, Санкт-Петербургу, Башкортостану, Белгорода, Ростова-на-Дону, Новгорода Великого тощо та значному числу фахівців з Німеччини, Австрії, Англії, США. Життєздатність Читань за такі довгі роки є безумовно дивним феноменом, вартим не просто формального відзначення, а може й більш детальної уваги або вивчення. Це феномен з того ряду, що свідчить про незникаючу потребу у вільному, демократичному спілкуванні всіх, для кого наукова істина є вищою цінністю. Тому хотілось би викладеним тут привернути увагу як тих, хто від початку й донині був відданим ідеї Читань, так і тих, хто, спираючись на наш досвід, хотів би налагодити якісь нові форми наукового спілкування.

Почалися Харківські міжнародні Сквородинівські читання з того, що група викладачів кафедри теоретичної і практичної філософії (раніше вона називалася кафедрою філософії) ХНУ імені В.Н. Каразіна виступила з ініціативою провести у листопаді 1992 р. філософські читання з нагоди 270-річчя з дня народження Г.С. Сквороди. Сама ця нагода співпала з інтенсивними пошуками шляхів активізації наукового життя у місті, багатому на вищі й середні навчальні заклади. Пройшов рік від часу проголошення України незалежною державою і з розпадом СРСР фактично занепала робота колишнього республіканського відділення Всесоюзного філософського товариства, яке було не просто формою професійної організації філософів, а, маючи свої осередки аж до кафедрального рівня, сьак-так планувало й регулярно проводило наукові заходи. Спроба через перший український філософський конгрес, який відбувся восени 1991 р., відродити в нових умовах професійні зв'язки і через систему централізованих організованих заходів переглянути програми курсів філософських дисциплін, вдатися до переосмислення марксистської спадщини та без ідеологічної упередженості серйозно підійти до вивчення сучасної західної філософської думки – така спроба в цілому не вдалася. Може то відбулося через відсутність належного ентузіазму, бо фактично йшлося про відновлення за радянськими шаблонами старих форм організації філософів, тільки з перенесенням керуючого органу з Москви до Києва. А може через неспроможність на той час самоорганізуватися без звичної центральної інстанції, яка дає „вказівки”. А може й через нестачу коштів.

Серед членів харківської делегації, що приймала участь у роботі першого українського філософського конгресу, жевріла думка про активізацію наукового життя шляхом створення об'єднань філософів спочатку на регіональному рівні, які могли б пізніше скласти асоціацію філософських товариств країни. Це дало б змогу позбутися звичного організаційного бюрократизму, зосередження коштів і ініціатив на столичному рівні.

За таких обставин і з'явилась ідея, скориставшись ювілейною датою, зібрати філософів потужного вузівського регіону і, вшановуючи своїми доповідями пам'ять видатного українського мислителя, обговорити перспективи громадського філософського життя.

Читання відбулися 24-25 листопада 1992 р. під організаційною відповідальністю Харківського державного університету, Інституту філософії Академії наук України та Харківського міського культурного і ділового центру, який було утворено у приміщенні колишнього Будинку партійної та політичної освіти Харківського обласного комітету КПУ. Понад 130 учасників читань з Харкова, Києва, семи інших міст України, а також декілька представників Росії (з Москви, Санкт-Петербургу, Краснодару) на пленарному засіданні та на шести секціях обговорили різнобічну спадщину Сквороди у аспекті взаємозв'язку минулого й сучасного.

Традиції Читань почали закладатись одразу. З самого початку і в подальшому постійним епіграфом було обрано фрагмент з діалогу Г.С. Сквороди „Кільце”: „*Сіє-то єсть*

быть пророком, или философом, прозреть сверх пустыни, сверх стихийной бражды, нечто новое, нестаряющееся, чудное и вечно, и сіе возвѣщают” [1, с. 568].

Традиційним стало й відвідування у наступний день літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди у с. Сковородинівка Золочівського району Харківської області з покладанням квітів на могилу філософа. Пізніше відвідування музею стало набувати форми виїзного засідання з проведенням частини роботи секцій. Ще одною традицією стало обов'язкове видання матеріалів Читань до їх початку.

Перші Читання тому й називаються першими, що вони не єдині, за ними йдуть наступні. У час відзначення 270-річчя з дня народження Г.С. Сковороди філософське зібрання дійшло згоди про регулярні осінні філософські Читання, пов'язуючи їх з іменем класика української філософської думки. Йшлося також про те, аби Читання були вільною трибуною харківських філософів, втілювали засади демократизму, яким тільки й живе наука, символізували ім'ям Сковороди мужність думки та дух свободи, що були завжди притаманні і Сковороді, і мешканцям Слобожанщини, наполегливістю й коштами яких започатковувався Харківський університет. Ініціатори не ставили за мету перетворювати Читання у серійні скворородинознавчі посиденьки, де збирається вузьке коло знавців творчості Сковороди (більшість яких є чомусь серед літературознавців). Таких знавців в Україні завжди було обмаль і вони частіше збираються на інші заходи і в інших місцях. Мріялось і про те, щоб Харківські Сковородинівські читання стали щорічною вільною філософською трибуною для проголошення науковцями особистих досягнень у осмисленні актуальних філософських проблем.

Уже II Харківські Сковородинівські читання, які пройшли восени 1993 р., відбили давно, але актуалізовану фактом існування України як суверенної держави дискусію щодо проблеми існування національних форм філософії.

Читання пройшли за темою „*Національна філософія: сучасне, минуле та перспективи*”. У них прийняло участь понад 120 учасників. За підтримки Міжнародного фонду „Відродження” та при сприянні Харківського міського фонду „Центр освітніх ініціатив” розширені до статей виступи деяких учасників були окремо додатково надруковані у вигляді збірки доповідей: „Григорій Сковорода і проблеми національної філософії”, Харків, 1996 р. Передмову до збірки написав д-р Богдан Гаврилишин (Швейцарія), член правління Римського клубу, голова Наглядової Ради Міжнародного фонду „Відродження”. Серед авторів статей були такі відомі дослідники творчості Г.С. Сковороди, як Вілен Горський (Україна, Київ), Тарас Закидальський (Канада) та Роланд Піч (ФРН).

III Читання (1996 р.) за темою „*Філософія: класика і сучасність*”. виявилися певним продовженням дискусії, розпочатої попередніми Читаннями, однак з бажанням розширити контекст: поглянути на стан філософії у аспекті співвідношення класики й сучасності. Це відображало потребу викладачів філософії обмінятися думками у ситуації активного ознайомлення з класичною й сучасною (вітчизняною й західною) філософською літературою, яка буквально полилася потоком після багатьох десятиліть ізоляції вітчизняного читача від світових досягнень. Стояла задача надолужити пропущене, або навіть пройти вишкіл на добірній класичній та сучасній літературі. Читання зібрали десь 115 учасників і стали в чомусь рубіжними. Бо саме відтепер вони отримали право називатись міжнародними через неодмінну участь іноземних філософів, а також почали постійно ініціюватись і опікуватись створеним у Харкові міським товариством “Філософська освіта”, яке об'єднало викладачів філософських дисциплін практично усіх вищих навчальних закладів міста. Набула усталеності й процедура проведення Читань, яка передбачала переважно дискусійну (частіше у вигляді “круглого столу”) форму з невеликими числом фіксованих доповідей для загострення проблем на недовгому пленарному засіданні.

Обмін думками на III Читаннях допоміг відкрити перспективну тематику наступних конференцій. Було вирішено провести до кінця століття низку подальших Читань під загальною назвою “Філософські теми XX століття”. Теми відбиралися за тією умовою, щоб вони були такими, котрими світова філософська думка переймалася впродовж століття і які, вочевидь, переходять за його межі.

Першою темою нової серії і тим самим темою IV Читань 1997 р. стала „*Культура у філософії XX століття*”, в обговоренні якої взяло участь чи не найбільша кількість учасників (близько 190 осіб з п'ятнадцяти міст України, чотирьох міст Росії, а також з Австрії, Німеччини

та Великобританії), чому, мабуть, сприяла сама широта теми. Починаючи з цих читань була запроваджена така форма роботи як година вільної пленарної трибуни, коли кожен бажаючий міг би в тезовій формі звернутись до всього вченого зібрання.

V, VI та VII Читання, що відбувалися у останні вересневі дні 1998, 1999 і 2000 років, продовжили серію „Філософські теми ХХ століття”: відповідно – „Проблема раціональності наприкінці ХХ століття”, „Ідея справедливості на схилі ХХ століття”, „Практична філософія і правовий порядок”.

Після відходу в минуле ХХ століття, обговорення його тематики, ясна річ, не було вичерпане і тому було вирішено дещо продовжити серію. VIII Читання 2001 року були присвячені пам'яті відомого українського філософа професора Бухалова Ю.Ф. (1921-1996), який довгий час очолював кафедру філософії Харківського державного університету, і мали тему „Обрії комунікації та інтерпретації”. На Читаннях обговорювалась проблематика, що порушена була комунікативною філософією та герменевтикою, провідних течій останньої третини ХХ ст. З інформацією про життя і творчу діяльність Ю.Ф. Бухалова виступив декан новоствореного філософського факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна Карпенко І.В. Тема Читань висвітлювалась у доповідях Мамалуй О.О. – „Етос філософа”, Єрмоленко А.М. – „Екологічна комунікація: дискурсивно-етична парадигма розв'язання проблем довкілля”, Кривулі О.М. – „Комунікативна природа філософії”, Юркевич О.М. – „Герменевтичні ідеї в російській філософії” та на секціях: „Проблеми комунікації і взаєморозуміння в науці та філософії”, „Герменевтика і деконструкція. Розмаїтність герменевтичних практик”, „Межі розуміння і природа нерозуміння „іншого”. В Читаннях прийняло часть понад 140 осіб, що свідчило про їх стабільну популярність.

IX Читання 2002 року були присвячені 280-річчю Г.С. Сковороди і мали темою „Філософська спадщина Г.С. Сковороди і сучасність”. Це своєрідне повернення через десять років до постаті українського філософа шляхом проєкції проблем, якими він переймався, на сучасність. Вперше Читання були проведені у два етапи: 29-30 червня у Полтаві на базі Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка, та 27-28 вересня у Харкові, де сталися пленарне та секційні засідання. Були обговорені такі проблеми: особливості національної філософської традиції та національне у філософії Г.С. Сковороди; категорійні засади філософії Г.С. Сковороди у сучасній рефлексії; стилі філософського мислення, філософська мова, філософія мови; людина, культура, освіта, духовність. Читання зібрали близько 120 учасників, вперше масовою була участь представників української й російської діаспори з ФРН.

Десятилітній досвід історії Харківських міжнародних Сковородинівських читань дав змогу зробити деякі узагальнення. Утвердилося переконання у потребі потужного вузівського центру мати постійну трибуну для численного загону вітчизняних філософів, де вони могли б, з залученням фахівців з інших міст країни та зарубіжжя, оперативно доповідати свої наукові досягнення, здійснювати апробацію нових ідей. Достатньо нагадати, що 13 учасників Читань за цей час захистили докторські дисертації, декілька чоловік опублікували монографії на базі докторських дисертаційних досліджень і стали готові до їх захисту, численний загін склали ті, хто захистив кандидатські дисертації. Всі вони були доповідачами зі своїх досліджень або на Читаннях, або на щомісячних засіданнях Харківського міського товариства „Філософська освіта”. Позитивно позначилася на науковому рівні й авторитеті Читань особиста участь у них відомих вітчизняних (А.К. Бичко, І.В. Бичко, В.С. Горський, В.А. Малахов, М.В. Попович, Л.В. Сохань) та іноземних вчених (Вольфганг Рьод – Австрія, Девід Міллер – Велика Британія, Пол Слоун – США, Тарас Закидальський – Канада).

X Читання за темою „Проблема свободи у теоретичній та практичній філософії” мали місце 26-27 вересня 2003 р. У них приймали участь близько 180 чоловік. Відбувались вони у формі пленарної дискусії, що надало Читанням жвавості та відкрило можливість висловити свою думку якнайбільшому числу учасників. З попередніми короткими повідомленнями для обґрунтування тез, що висунуто було на дискусію, виступили Бичко І.В., Мамалуй О.О., Шкода В.В., Шаповал В.М., Кривуля О.М. Подальше обговорення теми тривало на таких цікавих секціях як „Проблема свободи у історико-філософській ретроспективі”, „Грані свободи у сучасних метафізичних дослідженнях”, „Свобода в політичній, правовій та моральній філософії”, „Свобода: культура, наука, творчість”. Матеріали цих знакових Читань вийшли

друком у двох книгах і відтворили широкий спектр думок щодо завжди актуальної проблеми свободи.

24-25 вересня 2004 року відбулися XI Читання за темою „*Філософія і література*”, де понад 160 учасників з України, Росії, Німеччини, Нігерії розглядали багатогранні аспекти історичного взаємозв'язку філософії і літератури. Ця багатогранність була сформована для зручності в такі секції: „Філософія як література”, „Література як філософія”, „Філософія і література - два дзеркала культури”.

2005 рік у історії Харківських міжнародних Сковородинівських читань видався нестандартним, бо ми провели дві конференції за рік. Перша, тобто XII Читання за темою „*Університетська філософія в ретроспективі та перспективі*”, була присвячена 200-річчю Харківської університетської філософії, оскільки саме у 2005 році проводилися ювілейні заходи з нагоди відкриття Харківського університету. З головною доповіддю „Харківська університетська школа теоретичної і практичної філософії: 200 років травматичного досвіду неволі” виступив завідувач кафедри теоретичної і практичної філософії ХНУ імені В.Н. Каразіна професор Мамалуй О.О. Він виклав сповнену драматизму історію започаткування й становлення університетської філософії в Харкові. Та власне з Харкова фактично й починається в Україні університетська філософія. Про філософію в університеті і на філософському факультеті йшлося у доповіді декана філософського факультету ХНУ імені В.Н. Каразіна І.В. Карпенка. Обговорення цих та інших пленарних доповідей було розгорнуто на „круглому столі”, у якому приймали участь 45 чоловік.

Другі Читання у цьому ж 2005 році відбулися 30 вересня – 1 жовтня за темою „*Демократичні цінності, громадянське суспільство і держава*”. Питання демократичних цінностей, шляхів їх утвердження в політичному житті та повсякденних стосунках, переведення їх у план вищих мотиваційних спонук поведінки варто було уваги філософів. 130 учасникам було запропоновано дуже широке коло питань, які й нині залишаються актуальними. Ось їх перелік:

- Демократичні цінності є універсальними чи культурно й історично зумовленими?
- Чи існують культурні перешкоди до демократизації суспільства?
- Ідеї демократії і лібералізму є взаємодоповнюючими чи конкуруючими?
- Чи є демократизація незворотною?
- Політика і мораль. Чи веде демократизація до моралізації політики?
- Чи є сумісним елітистський політологічний дискурс із демократизацією.
- Демократія: це спосіб забезпечення економічної ефективності чи самоцінність?
- Мотивація боротьби за демократію.
- Чи зводиться роль народу як суверена до участі у виборах? До чого ще?
- Публічна сфера та її вплив на інституціоналізовану політичну систему.
- Громадянське суспільство: еволюція поняття, структура, шляхи становлення.
- Чи залучається до громадянського суспільства економіка?
- Роль нових соціальних рухів у демократизації суспільства.
- Партії й нові соціальні рухи: взаємодоповнення чи конкуренція?
- Мирна демократична революція: реабілітація ідеї соціальної революції чи невиправдане розширення поняття?
- Близькість і злиденність політичної реклами.
- Соціальна відповідальність держави.

Звичайно, не всі ці питання знайшли відображення навіть у об'ємних матеріалах XIII Читань, оскільки вони вийшли друком за тиждень до їх початку, але багато з решти намічених питань було розглянуто у безпосередніх дискусіях під час засідань.

XIV Читання 29-30 вересня 2006 року за темою „*Філософські стратегії XXI століття*” спочатку здавалися дещо претензійними. Однак тут задум був простий і цілком виправданий, без особливих претензій. Спливав шостий рік нового століття (навіть тисячоліття) і слід було відстежити у міру наших можливостей: наскільки продовжуються у філософській літературі ті тенденції, які мались на увазі під час реалізації циклу „Філософські теми XX століття”. Висловитись з порушених питань побажали 158 чоловік з багатьох міст України, а також з Росії (Москва, Санкт-Петербург, Ростов-на-Дону, Уфа). Основні напрямки обговорення теми були такі: трансформація філософії у епоху постметафізики; філософське обґрунтування суспільно-політичних стратегій; філософія і індивідуальні стратегії життя.

Починаючи з XV Читань їх організатори прийняли рішення про зміну формату заходу, піднявши одночасно науковий рівень як самих засідань, так і публікацій. Список учасників став формуватися за спеціальними запрошеннями. Це не було відступом від традиційного демократизму, властивого Читанням, не позбавляло учасників свободи суджень, вільної дискусії. Такою зміною формату вдалося обмежити доступ людям, далеким від справжньої науки, людям випадковим, а часом і екстравагантним. За сприянням директора літературно-меморіального музею Г.С. Сковороди Н.І.Мицай було узгоджено проводити надалі виїзні пленарні засідання безпосередньо у музеї, у якому відповідно до нової музейної концепції, затвердженої після широкого публічного обговорення, відбулися радикальні зміни і він все більше набував рис наукового осередку по організації сквородинознавчих студій. Секційні засідання домовилися проводити на наступний день у Харкові. Читання мали місце 6-7 жовтня 2007 р. за темою „Г.С. Сковорода і образи філософії”. Ім'я Сковороди у темі було доречним, оскільки тоді відзначалися 285-ті роковини з дня народження філософа. Тема зачіпала суттєві методологічні питання історико-філософських досліджень. Ішлося про співвідношення тотожного й відмінного стосовно розвитку філософії, сутності філософії та різноманітності її форм, діахронний і синхронний вимір у дослідженнях, вплив актуалізованих у певну епоху проблем на зміну образу філософії.

Особливістю було й те, що віднині Читання стали проходити у пленарному режимі у вигляді повноцінних доповідей за особистою присутністю доповідача. І лише після цього тексти доповідей друкувалися як статті обсягом від 0,5 до 1,0 др. арк. у тематичному збірнику. Перший такий збірник з нової серії містив статті 18 авторів і мав обсяг у 11 др. арк.

У такому ж форматі відбулися й усі наступні Читання. XVI-ті за темою „Філософія і світ повсякденності” мали місце 27-28 вересня 2008 року. З ключовою доповіддю виступив декан філософського факультету І.В. Карпенко, докторська дисертація якого відповідала темі Читань. Учасникам вдалося охопити широке коло питань, через назви доповідей, а за тим і у статтях, були виявлені численні повороти й зрізи теми, викриті якісь нові аспекти. Ось деякий перелік цих аспектів: про повсякденність і небуденність філософського мислення (Аляєв Г.Є), реабілітація повсякденності або ще один крок до постлюдського майбутнього (Бусова Н.А.), повсякденність філософії у світлі проблеми трансляції філософського знання (Голіков С.О.), філософські виміри повсякденності (Кривуля О.М), логіка для повсякденності (Тягло О.В.), онтологія повсякденності (Кудряшев О.Ф.) та ряд інших. Збірник відповідних статей склав 16,5 др. арк.

XVII Читання за темою „Творчість у філософії” відбулися 26-27 вересня 2009 року. У темі прочитувалися два основні аспекти. Йшлося про філософську рефлексію щодо творчості, яка мала досить давню історію, і власне про філософську творчість. Другий аспект набув актуальності через те, що час учнівства, коли вітчизняні філософи надолужували згаяне, минає і усвідомлюється потреба звернути увагу на те нове, що мало б уже настати, а воно, зрештою, і є тим, що зветься творчістю. Подумати про це варто було б тому, що в Харкові (та й в Україні) значно виросло число спеціалізованих рад із захисту дисертацій, а кількість докторів філософських наук лише у Харкові впевнено крокує до ста. Та й взагалі у вітчизняній філософії почав домінувати суто дисертаційний стиль роботи і мислення. Мета викладачів і керівників вишів співпала: збільшити кількість докторів для отримання ліцензій і акредитацій. Виявилось несуттєвим питати й говорити про що і як люди пишуть, а важливо підкреслити що саме вони пишуть. „Пишу дисертацію” – стало стандартною відповіддю на питання про напрямок творчості. І це однозначно натякало на завершення бесіди, будь-яке уточнення чи продовження розмови про предмет дослідження вже не припускалося та (як не дивно) майже нікого вже й не цікавило. Слід визнати, що цей другий аспект менш за все фігурував у доповідях на Читаннях, адже він вимагав спеціального й серйозного вивчення, аналізу чи то філософської періодики, чи то дисертацій, чи то монографічної літератури останніх років. Збірка “Творчість у філософії” містила 23 статті і склала 13 др. арк.

XVIII Харківські міжнародні Сковородинівські читання за темою „Г. Сковорода і сучасна моральна філософія” відбулися 25-26 вересня 2010 р. Це були знакові Читання і ім'я Сковороди у темі не має ніякої випадкової прив'язки. У 2010 році у Харкові з'явилося нове академічне видання творів Г.С. Сковороди за редакцією відомого дослідника творчості філософа професора Л.В. шкалова Зібрані у одному томі у 1400 сторінок практично всі твори Г.С. Сковороди супроводжуються ретельно й добросовісно зробленими примітками й

коментарем. Взявши за основу київське академічне видання 1973 року, Ушкалов Л.В. і його колеги внесли буквально десятки тисяч змін, звівшись зі сквородинівськими автографами та списками. Інколи помилки були такими, що абсолютно суперечили авторському текстові. Тому Читання мали на меті привернути увагу вітчизняних філософів до нового видання, до його нового прочитання й урахування у наступній роботі. З ґрунтовною доповіддю про процес підготовки нового академічного видання творів Сквороди виступив керівник проекту проф. Л.В. Ушкалов та автор приміток і коментарів проф. Марченко О.В. (Російський державний гуманітарний університет, м. Москва).

Організатори XVIII Читань керувалися при виборі теми ще й іншою думкою. У практиці попередніх Читань спеціально моральна філософія не зачіпалась. А між тим бувало, особливо у старі часи, Г.С. Сквороду оцінювали не як філософа, а скоріше як моралізатора і його творчий доробок називали дещо принижуючим словом – „моралізаторство”. Слід було б колись обговорити й це.

У питаннях моралі відмінність між філософом і моралізатором полягає в тому, що перший свої положення теоретично обґрунтовує, доводить, а моралізатор лише проголошує сентенції. Питання про те, наскільки Скворода був філософом моралі, слід вирішувати у контексті його ставлення до філософії взагалі та до її розвитку. Скворода був переконаний, що уся необхідна людям мудрість вже давно проголошена пророками Старого Заповіту, а все, що після них, є не мудрість, а мудрування. Отже, якогось іншого, принципово нового, в тім числі і метафізичного обґрунтування моралі у Сквороди не знайти. Однак це не виключає можливості вказати на інші способи обґрунтування. Зокрема, діалоги Сквороди – це своєрідний майдан, де щоразу заново утверджується вже віднайдена людством модель моральних відносин, а апеляція до пророків є не конечним, а початковим пунктом дискусії. Щоразу кожен індивід має пройти свій шлях до моральної досконалості і вміти відстояти його. Розум як засіб обґрунтування є завжди присутнім у Сквороди, оскільки мисляча людина ніколи не сприйме необґрунтованих положень, яким би авторитетом вони не були утверджені. Обґрунтування моралі дається у формі демонстрації правильності та розумності біблійних моральних положень, розгортання практичних наслідків з них.

XIX-ті Читання за темою „Проблема існування у логіці та метафізиці” були проведені 24-25 вересня 2011 р. Увага до категорії існування, як і до інших категорій онтологічного ряду, посилювалася завжди, коли щось ставало не до ладу у сфері буття на особистому або соціальному рівні. Однак ці Читання не слід пов'язувати з якоюсь тривогою щодо наявної кризи буття або її передчуттям. Філософія споруджує або ж перевіряє свої захисні мури частіш за все не у критичні моменти, а наперед, взапас, категорійно осмислюючи гранично можливі ситуації. Отже тему цієї конференції можна вважати перевіркою здатності оперувати категорійним арсеналом логічного і метафізичного мислення.

У 2012 році виповнюється 290 років з дня народження Г.С. Сквороди і 20 років започаткування наших щорічних Читань, що проходять під ім'ям видатного українського мислителя. Звичайно, що XX-ті Читання мають бути присвячені вшануванню Г.С. Сквороди і виражати певну проблему, якою переймався сам Скворода, і яка у чомусь є близькою нашим сучасникам. Попередньо тема, яку планується обговорити на XX Харківських міжнародних Сквородинівських читаннях 29-30 вересня 2012 року, звучить так : „Г.С. Скворода – пророк чи філософ?” Пропонується розглянути наступне коло питань:

- Ким бачив себе у філософії й суспільстві Г.С. Скворода?
- Обґрунтування Г.С. Сквородою моделі перебування людини в світі.
- Ставлення Г.С. Сквороди до сучасних йому філософських вчень.
- Філософія як інтелектуальне заняття і предмет навчання у досвіді Г.С. Сквороди.
- Український філософ у вітчизняній історії: хто він?
- Чи має перспективу розвиток неакадемічної (не університетської) але професійної філософії в Україні?
- Філософ у сучасному світі: його роль, місце, призначення.

- Підготовка в Україні філософських кадрів: проблеми, перспективи.

Чи завершаться ювілейними Читаннями ця 20-річна подорож філософськими темами – невідомо. Всяка, навіть добра справа, має свій початок і свій кінець. Народжуються нові форми наукового життя, відкриваються нові можливості спілкування, які впливають на тривалість тих чи інших заходів. У історії кафедри теоретичної і практичної філософії, у історії молодого філософського факультету Харківські міжнародні Сковородинівські читання залишаються як добрий досвід вільних, відкритих та демократичних дискусій, які тільки й повинні бути у науковій спільноті. Окрему цінність мають теми читань, питання, що впливали з тем і висувалися на обговорення. Все те складало проблемне поле, на якому зростала й мужніла думка харківської філософської спільноти. Залишаються Читання і в історії харківського міського товариства “Філософська освіта”, яке було найбільш відданою ідеї Читань структурою, що опікувалася ними.

На завершення наводимо бібліографію видань Харківських міжнародних Сковородинівських читань:

1. Тези доповідей харківських сквородинівських читань, присвячених 270 річчю з дня народження Григорія Савича Сковороди (24-25 листопада 1992 р.). – Харків: ХДУ, 1992. – 192 с.
2. Тези доповідей II Харківських сквородинівських читань: Національна філософія: сучасне, минуле та перспективи. – Харків: ХДУ, 1993. – 216 с.
3. Григорій Сковорода і проблеми національної філософії: Матеріали II Харківських Міжнародних Сковородинівських читань: ”Національна філософія: минуле – сучасне – перспективи”, присвячених 200-річчю з дня смерті Г.С. Сковороди. – Харків, 1996.–159 с.
4. Матеріали III Харківських міжнародних Сковородинівських читань: “Філософія: класика і сучасність”. – Харків, 1996. – 119 с.
5. Культура у філософії XX століття: Матеріали IV Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків, Ун-т внутрішніх справ, 1997. – 428 с.
6. Проблема раціональності наприкінці XX століття: Матеріали V Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків, Ун-т внутрішніх справ, 1998. – 384 с.
7. Ідея справедливості на схилі XX століття: Матеріали VI Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків, Ун-т внутрішніх справ, 1999. – 288 с.
8. Практична філософія та правовий порядок: Збірка наукових статей. – Харків: Центр Освітніх ініціатив, 2000. – 342 с. (На основі виступів учасників VII Харківських міжнародних Сковородинівських читань 29-30 вересня 2000 на тему „Практична філософія та правовий порядок“.)
9. Обрії комунікації та інтерпретації // Матеріали VIII Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Х.: Екограф, 2001. – 288 с.
10. Філософська спадщина Г.С. Сковороди і сучасність. Матеріали IX Харківських міжнародних Сковородинівських читань (до 280-річчя Г.С. Сковороди). – Х.: Екограф, 2002. – 296 с.
11. Проблема свободи у теоретичній та практичній філософії. Матеріали X Харківських міжнародних Сковородинівських читань. У 2-х частинах. Ч.1. – Х.: Екограф, 2003. – 240 с.
12. Проблема свободи у теоретичній та практичній філософії. Матеріали X Харківських міжнародних Сковородинівських читань. У 2-х частинах. Ч.2. – Х.: Екограф, 2003. – 248 с.
13. Філософія і література // Матеріали XI Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків: Прометей-Прес, 2004. – 388 с.
14. Університетська філософія у ретроспективі та перспективі (до 200-річчя Харківської університетської філософії). Матеріали XII Харківських міжнародних Сковородинівських читань 25.02.2005 року. – Х.: Науково-видавнична фірма “ЕКОГРАФ”, 2005. – 128 с.
15. Демократичні цінності, громадянське суспільство і держава. Матеріали XIII Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків: Прометей-Прес, 2005. – 328 с.
16. Філософські стратегії XXI століття: Матеріали XIV Харківських міжнародних Сковородинівських читань. – Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006. – 260 с.
17. Г.С. Сковорода і образи філософії. Збірка наукових статей / Науковий редактор О.М. Кривуля. – Харків: Майдан, 2007. – 240 с. (На основі доповідей учасників XV Харківських міжнародних Сковородинівських читань, які мали місце 6-7 жовтня 2007 р.)
18. Філософія і світ повсякденності. Збірка наукових статей / Науковий редактор О.М. Кривуля. – Харків: АТОС, 2008. – 316 с.
19. Творчість у філософії. Збірник наукових статей / Науковий редактор О.М. Кривуля. – Харків: АТОС, 2009. – 222 с.
20. Г. Сковорода і сучасна моральна філософія. Збірник наукових статей / Науковий редактор О.М. Кривуля. – Харків – Сковородинівка: Видавець Савчук О.О., 2010. – 204 с.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сковорода Григорій. Повна академічна збірка творів / За редакцією проф. Леоніда Ушкалова. – Х.: Майдан, 2010.